על אלו מומין פרק ששי בכורות מ.

שושן הבירה. יליע שעשוי על שער מזרח ומקרי שושן הבירה בתמנחות בפרק שתי הלחם (דף לח.): [יח] **ס"שיהו אומנין נוטלין בקטנה.** כשהיו מתמנין עם האומנין לעשות כך וכך אמות מלאכה לבדק הבית היו מתמנין בכל משה והן עושין [יט] למדה הגדולה למדת אחת שעושין בשושן הבירה: **אלא יבואו לידי מעילה.** אלא יהנו מן ההקדש דאם היו עושין באותה מדה שמתמנין שמא יפחתו דא"א לעמלם הילכך מחזירין גבדולה: **ורבי שמעון.** כתב קני [כ](מ"ה) (באותה) [לבד מאותה] של משה שהיא ו' טפחים: **חדא לדיבא וכספא.** שמלאכת טורא היא מתנין בכל משה ומחזירין לאותה [כא] שגדולה הימנה מני אגבע:

לבנינא. דאומה טוטלין בכל משה ומחזירין באותה שיתירה עליה אגבע: **מתני' אין לו כיסים או אין לו אלא כיסה אחת.** הוי מוס: **שני כיסין.** לכל בהמה יש לה לכל כיסה כים אחת לפי שהכים חלוק באמצעיתו ומכאון ניכר שהרי באמצע הוא משוקע וגלאים בו שורה העמוקה: **ומושיבין אותו על עכוזו** גרסינן. והכי אמרינן בעירובין כפ' כיצד מעברין (דף נג:) אלמוז תנן לו עכוזו תנן. על עכוזו אל (כ) שנגמוטיו אחת מושיבין את הבכור שאין לו אלא כיסה אחת: **וממעך.** וממשמש בכים ובכסלים ואם יש (יא) [לא] קופה לגאת ואם אינה יוצאת הוי מוס: **כסלים.** פלנק"ש: **והסיר ר"ש.** דהוי מוס הואיל (כב) [כו]. ור' ישמעאל אסיקא הוא דפליג דקאמר ת"ק אין לו אלא כיסה אחת (כג) בשני כיסין הוי מוס ואמי רבי ישמעאל למימר בידוע שים לו שתי כיסים אבל אריש מודינא לך דכי אין לו אלא כים אחת כמי שאין לו אלא כיסה אחת וכמעון דמי: **כפירן.** שם הכפר: **קדשים בחון.** שאין בו מוס ונקדושתו הוא: **מתני' שנשמטה יריכו.** כגון דלא מיעבל ניהי דאי מיעבל ניהי טריפה נמי הוי כדאמרי' באלו טריפות (חולין דף נד:) האי בוקע דאטמא דשם מדוכתיה טריפה וה"מ דאיעבול ניהי: **נגוע מחכירפה.** מקום בוקע דאטמא של ירך זו עלה למעלה על הגב יותר מחכירתה: **גמ' לא שנו.** דבעל ה' רגלים אי שלשה דהוי מוס ולא טריפה: **אלא.** שהחיסור או הייתור הוו בידו שים לו לבעל ה' רגלים ג' ידים וב' רגלים ולבעל ג' [כג] ב' רגלים ויד אחת בידיו לא שייך טריפות: **בעטו דמי.** ובהמה שיעבל ירך ואחל שלה [כד] נבילה וקי"ל (כה) בהמה שנחתכו רגליה מן הארכובה ולמעלה טריפה ועוד בוקע דאטמא דשם מדוכתיה טריפה: **לא פיגמ.** דמכל וכל דומות לחמור דעגילין ולא סדיקין: **אלא כיון דעגילין.** כשל חמור הוי מוס דפרסות בהמה טהורה אינן עגולות: **כסלי.** פלנ"ק: **כפוך הכסל.** כך דרך [כו] בהמה שהיכך מחוברת באליה סמוך לכסלים ולא מעבלה מן הכסלים (מ) דהייט על גב האליה: **שנשתרבבה יריכו.** שאחת מיריכותיו גדולה מחבירתה: **מתני' אע"פ שאינו ניכר.** בגמרא מפרש: **לא שמענו אלא אלו.** שהוזכרו למעלה. ואלו הן הג' שהוסיף את שגלגל עינו כו': **לשל חזיר.** מפרש בגמ': **רוב המדבר.** היינו (כז) קלת הלשון שאינו דבוק במלקומיו [כח]: **גמ' מחמת עצמו.** שאין הבשר נראה אבל ניכר הוא מחמת [כט] שמולע והילוך הרגל זו היא מלאכתו (ל): **דלמא הייגו אורחיה.** שיהא גלגל [לא] של בהמה עגול: **אשה לזכר.** ימי טומאה שבעה וג"נ ימי טוהר: **אשה לנקבה.** י"ד טומאה וס"ו טהורין: **לזכר ולנקבה.** לאומרא ימי טומאה דנקיבה שבועיים וימי טוהר לזכר דלא יהא לה אלא ג"נ ימי טוהר: **אשה לנקבה.** לאמרא ימי בהמה טמאה [לב] לידה כולד מעליה: **הואיל.** ודומה לאדם בגלגל העין: [לג] **כאוכמא.** שמור של עין הבהמה [לד](אינו) עגול כשל אדם: **הא בגירא.** כל בית מושב [לה] הלובן והסירא קרי גיריא והוא ולאי [אינו] עגול כשל אדם: **לא פיגמ.** דבעי דומה לחזיר מכל וכל דשפיר ופרים. שפיר פיו עגול פרים שספה עליונה ולחיים העליונות עודפות על התחתונות. ומפי המורה איתמר לן איפכא דשפיר שלחייו העליונות הלכות ומתמדדות כספוד: **גמ' מאי מנא.** דדמי לאלי [לו] מעשה דקתני ומעשה

כפירן של בית מנחם. פירש בקונטרס שם הכפר ובתוספתא (פ"ד) כתוב בפרה של בית מנחם כמו בהמה ומעשה בפרה של בית מנחם) שיטלה האם שלה (סנהדרין דף לג.): **שנשמטה** יריכו. פי' בקונטרס אשלייש"ר בלע"ז וכגון דלא מיעבל ניהי דאי מיעבל ניהי טריפה נמי הוי כדאמר באלו טריפות (חולין דף נד:) האי בוקע דאטמא דשם מדוכתיה טריפה והני מילי דאיעבל ניהי וקשיל לפירושו דאיכא מאן דטריף התם אפילו לא מיעבל ולא איפסוק אלא יש לפרש דנשמטה כן מתחלת בריאתה וכן נשתרבבה בסמוך: פיו

[מ] **שיהו אומנין נוטלין בקטנה.** כשהיו מתמנין עם האומנין לעשות כך וכך אמות מלאכה לבדק הבית היו מתמנין בכל משה והן עושין [יט] למדה הגדולה למדת אחת שעושין בשושן הבירה: **אלא יבואו לידי מעילה.** אלא יהנו מן ההקדש דאם היו עושין באותה מדה שמתמנין שמא יפחתו דא"א לעמלם הילכך מחזירין גבדולה: **ורבי שמעון.** כתב קני [כ](מ"ה) (באותה) [לבד מאותה] של משה שהיא ו' טפחים: **חדא לדיבא וכספא.** שמלאכת טורא היא מתנין בכל משה ומחזירין לאותה [כא] שגדולה הימנה מני אגבע: **לבנינא.** דאומה טוטלין בכל משה ומחזירין באותה שיתירה עליה אגבע: **מתני' אין לו כיסים או אין לו אלא כיסה אחת.** הוי מוס: **שני כיסין.** לכל בהמה יש לה לכל כיסה כים אחת לפי שהכים חלוק באמצעיתו ומכאון ניכר שהרי באמצע הוא משוקע וגלאים בו שורה העמוקה: **ומושיבין אותו על עכוזו** גרסינן. והכי אמרינן בעירובין כפ' כיצד מעברין (דף נג:) אלמוז תנן לו עכוזו תנן. על עכוזו אל (כ) שנגמוטיו אחת מושיבין את הבכור שאין לו אלא כיסה אחת: **וממעך.** וממשמש בכים ובכסלים ואם יש (יא) [לא] קופה לגאת ואם אינה יוצאת הוי מוס: **כסלים.** פלנק"ש: **והסיר ר"ש.** דהוי מוס דאיעבל (כב) [כו]. ור' ישמעאל אסיקא הוא דפליג דקאמר ת"ק אין לו אלא כיסה אחת (כג) בשני כיסין הוי מוס ואמי רבי ישמעאל למימר בידוע שים לו שתי כיסים אבל אריש מודינא לך דכי אין לו אלא כים אחת כמי שאין לו אלא כיסה אחת וכמעון דמי: **כפירן.** שם הכפר: **קדשים בחון.** שאין בו מוס ונקדושתו הוא: **מתני' שנשמטה יריכו.** כגון דלא מיעבל ניהי דאי מיעבל ניהי טריפה נמי הוי כדאמרי' באלו טריפות (חולין דף נד:) האי בוקע דאטמא דשם מדוכתיה טריפה וה"מ דאיעבול ניהי: **נגוע מחכירפה.** מקום בוקע דאטמא של ירך זו עלה למעלה על הגב יותר מחכירתה: **גמ' לא שנו.** דבעל ה' רגלים אי שלשה דהוי מוס ולא טריפה: **אלא.** שהחיסור או הייתור הוו בידו שים לו לבעל ה' רגלים ג' ידים וב' רגלים ולבעל ג' [כג] ב' רגלים ויד אחת בידיו לא שייך טריפות: **בעטו דמי.** ובהמה שיעבל ירך ואחל שלה [כד] נבילה וקי"ל (כה) בהמה שנחתכו רגליה מן הארכובה ולמעלה טריפה ועוד בוקע דאטמא דשם מדוכתיה טריפה: **לא פיגמ.** דמכל וכל דומות לחמור דעגילין ולא סדיקין: **אלא כיון דעגילין.** כשל חמור הוי מוס דפרסות בהמה טהורה אינן עגולות: **כסלי.** פלנ"ק: **כפוך הכסל.** כך דרך [כו] בהמה שהיכך מחוברת באליה סמוך לכסלים ולא מעבלה מן הכסלים (מ) דהייט על גב האליה: **שנשתרבבה יריכו.** שאחת מיריכותיו גדולה מחבירתה: **מתני' אע"פ שאינו ניכר.** בגמרא מפרש: **לא שמענו אלא אלו.** שהוזכרו למעלה. ואלו הן הג' שהוסיף את שגלגל עינו כו': **לשל חזיר.** מפרש בגמ': **רוב המדבר.** היינו (כז) קלת הלשון שאינו דבוק במלקומיו [כח]: **גמ' מחמת עצמו.** שאין הבשר נראה אבל ניכר הוא מחמת [כט] שמולע והילוך הרגל זו היא מלאכתו (ל): **דלמא הייגו אורחיה.** שיהא גלגל [לא] של בהמה עגול: **אשה לזכר.** ימי טומאה שבעה וג"נ ימי טוהר: **אשה לנקבה.** י"ד טומאה וס"ו טהורין: **לזכר ולנקבה.** לאומרא ימי טומאה דנקיבה שבועיים וימי טוהר לזכר דלא יהא לה אלא ג"נ ימי טוהר: **אשה לנקבה.** לאמרא ימי בהמה טמאה [לב] לידה כולד מעליה: **הואיל.** ודומה לאדם בגלגל העין: [לג] **כאוכמא.** שמור של עין הבהמה [לד](אינו) עגול כשל אדם: **הא בגירא.** כל בית מושב [לה] הלובן והסירא קרי גיריא והוא ולאי [אינו] עגול כשל אדם: **לא פיגמ.** דבעי דומה לחזיר מכל וכל דשפיר ופרים. שפיר פיו עגול פרים שספה עליונה ולחיים העליונות עודפות על התחתונות. ומפי המורה איתמר לן איפכא דשפיר שלחייו העליונות הלכות ומתמדדות כספוד: **גמ' מאי מנא.** דדמי לאלי [לו] מעשה דקתני ומעשה

[מא] **בפירן** של בית מנחם. פירש בקונטרס שם הכפר ובתוספתא (פ"ד) כתוב בפרה של בית מנחם כמו בהמה ומעשה בפרה של בית מנחם) שיטלה האם שלה (סנהדרין דף לג.): **שנשמטה** יריכו. פי' בקונטרס אשלייש"ר בלע"ז וכגון דלא מיעבל ניהי דאי מיעבל ניהי טריפה נמי הוי כדאמר באלו טריפות (חולין דף נד:) האי בוקע דאטמא דשם מדוכתיה טריפה והני מילי דאיעבל ניהי וקשיל לפירושו דאיכא מאן דטריף התם אפילו לא מיעבל ולא איפסוק אלא יש לפרש דנשמטה כן מתחלת בריאתה וכן נשתרבבה בסמוך:

[מב] **ס"שיהו אומנין נוטלין בקטנה.** כשהיו מתמנין עם האומנין לעשות כך וכך אמות מלאכה לבדק הבית היו מתמנין בכל משה והן עושין [יט] למדה הגדולה למדת אחת שעושין בשושן הבירה: **אלא יבואו לידי מעילה.** אלא יהנו מן ההקדש דאם היו עושין באותה מדה שמתמנין שמא יפחתו דא"א לעמלם הילכך מחזירין גבדולה: **ורבי שמעון.** כתב קני [כ](מ"ה) (באותה) [לבד מאותה] של משה שהיא ו' טפחים: **חדא לדיבא וכספא.** שמלאכת טורא היא מתנין בכל משה ומחזירין לאותה [כא] שגדולה הימנה מני אגבע: **לבנינא.** דאומה טוטלין בכל משה ומחזירין באותה שיתירה עליה אגבע: **מתני' אין לו כיסים או אין לו אלא כיסה אחת.** הוי מוס: **שני כיסין.** לכל בהמה יש לה לכל כיסה כים אחת לפי שהכים חלוק באמצעיתו ומכאון ניכר שהרי באמצע הוא משוקע וגלאים בו שורה העמוקה: **ומושיבין אותו על עכוזו** גרסינן. והכי אמרינן בעירובין כפ' כיצד מעברין (דף נג:) אלמוז תנן לו עכוזו תנן. על עכוזו אל (כ) שנגמוטיו אחת מושיבין את הבכור שאין לו אלא כיסה אחת: **וממעך.** וממשמש בכים ובכסלים ואם יש (יא) [לא] קופה לגאת ואם אינה יוצאת הוי מוס: **כסלים.** פלנק"ש: **והסיר ר"ש.** דהוי מוס דאיעבל (כב) [כו]. ור' ישמעאל אסיקא הוא דפליג דקאמר ת"ק אין לו אלא כיסה אחת (כג) בשני כיסין הוי מוס ואמי רבי ישמעאל למימר בידוע שים לו שתי כיסים אבל אריש מודינא לך דכי אין לו אלא כים אחת כמי שאין לו אלא כיסה אחת וכמעון דמי: **כפירן.** שם הכפר: **קדשים בחון.** שאין בו מוס ונקדושתו הוא: **מתני' שנשמטה יריכו.** כגון דלא מיעבל ניהי דאי מיעבל ניהי טריפה נמי הוי כדאמרי' באלו טריפות (חולין דף נד:) האי בוקע דאטמא דשם מדוכתיה טריפה וה"מ דאיעבול ניהי: **נגוע מחכירפה.** מקום בוקע דאטמא של ירך זו עלה למעלה על הגב יותר מחכירתה: **גמ' לא שנו.** דבעל ה' רגלים אי שלשה דהוי מוס ולא טריפה: **אלא.** שהחיסור או הייתור הוו בידו שים לו לבעל ה' רגלים ג' ידים וב' רגלים ולבעל ג' [כג] ב' רגלים ויד אחת בידיו לא שייך טריפות: **בעטו דמי.** ובהמה שיעבל ירך ואחל שלה [כד] נבילה וקי"ל (כה) בהמה שנחתכו רגליה מן הארכובה ולמעלה טריפה ועוד בוקע דאטמא דשם מדוכתיה טריפה: **לא פיגמ.** דמכל וכל דומות לחמור דעגילין ולא סדיקין: **אלא כיון דעגילין.** כשל חמור הוי מוס דפרסות בהמה טהורה אינן עגולות: **כסלי.** פלנ"ק: **כפוך הכסל.** כך דרך [כו] בהמה שהיכך מחוברת באליה סמוך לכסלים ולא מעבלה מן הכסלים (מ) דהייט על גב האליה: **שנשתרבבה יריכו.** שאחת מיריכותיו גדולה מחבירתה: **מתני' אע"פ שאינו ניכר.** בגמרא מפרש: **לא שמענו אלא אלו.** שהוזכרו למעלה. ואלו הן הג' שהוסיף את שגלגל עינו כו': **לשל חזיר.** מפרש בגמ': **רוב המדבר.** היינו (כז) קלת הלשון שאינו דבוק במלקומיו [כח]: **גמ' מחמת עצמו.** שאין הבשר נראה אבל ניכר הוא מחמת [כט] שמולע והילוך הרגל זו היא מלאכתו (ל): **דלמא הייגו אורחיה.** שיהא גלגל [לא] של בהמה עגול: **אשה לזכר.** ימי טומאה שבעה וג"נ ימי טוהר: **אשה לנקבה.** י"ד טומאה וס"ו טהורין: **לזכר ולנקבה.** לאומרא ימי טומאה דנקיבה שבועיים וימי טוהר לזכר דלא יהא לה אלא ג"נ ימי טוהר: **אשה לנקבה.** לאמרא ימי בהמה טמאה [לב] לידה כולד מעליה: **הואיל.** ודומה לאדם בגלגל העין: [לג] **כאוכמא.** שמור של עין הבהמה [לד](אינו) עגול כשל אדם: **הא בגירא.** כל בית מושב [לה] הלובן והסירא קרי גיריא והוא ולאי [אינו] עגול כשל אדם: **לא פיגמ.** דבעי דומה לחזיר מכל וכל דשפיר ופרים. שפיר פיו עגול פרים שספה עליונה ולחיים העליונות עודפות על התחתונות. ומפי המורה איתמר לן איפכא דשפיר שלחייו העליונות הלכות ומתמדדות כספוד: **גמ' מאי מנא.** דדמי לאלי [לו] מעשה דקתני ומעשה

[מא] **בפירן** של בית מנחם. פירש בקונטרס שם הכפר ובתוספתא (פ"ד) כתוב בפרה של בית מנחם כמו בהמה ומעשה בפרה של בית מנחם) שיטלה האם שלה (סנהדרין דף לג.): **שנשמטה** יריכו. פי' בקונטרס אשלייש"ר בלע"ז וכגון דלא מיעבל ניהי דאי מיעבל ניהי טריפה נמי הוי כדאמר באלו טריפות (חולין דף נד:) האי בוקע דאטמא דשם מדוכתיה טריפה והני מילי דאיעבל ניהי וקשיל לפירושו דאיכא מאן דטריף התם אפילו לא מיעבל ולא איפסוק אלא יש לפרש דנשמטה כן מתחלת בריאתה וכן נשתרבבה בסמוך:

[מ] **שיהו אומנין נוטלין בקטנה.** כשהיו מתמנין עם האומנין לעשות כך וכך אמות מלאכה לבדק הבית היו מתמנין בכל משה והן עושין [יט] למדה הגדולה למדת אחת שעושין בשושן הבירה: **אלא יבואו לידי מעילה.** אלא יהנו מן ההקדש דאם היו עושין באותה מדה שמתמנין שמא יפחתו דא"א לעמלם הילכך מחזירין גבדולה: **ורבי שמעון.** כתב קני [כ](מ"ה) (באותה) [לבד מאותה] של משה שהיא ו' טפחים: **חדא לדיבא וכספא.** שמלאכת טורא היא מתנין בכל משה ומחזירין לאותה [כא] שגדולה הימנה מני אגבע: **לבנינא.** דאומה טוטלין בכל משה ומחזירין באותה שיתירה עליה אגבע: **מתני' אין לו כיסים או אין לו אלא כיסה אחת.** הוי מוס: **שני כיסין.** לכל בהמה יש לה לכל כיסה כים אחת לפי שהכים חלוק באמצעיתו ומכאון ניכר שהרי באמצע הוא משוקע וגלאים בו שורה העמוקה: **ומושיבין אותו על עכוזו** גרסינן. והכי אמרינן בעירובין כפ' כיצד מעברין (דף נג:) אלמוז תנן לו עכוזו תנן. על עכוזו אל (כ) שנגמוטיו אחת מושיבין את הבכור שאין לו אלא כיסה אחת: **וממעך.** וממשמש בכים ובכסלים ואם יש (יא) [לא] קופה לגאת ואם אינה יוצאת הוי מוס: **כסלים.** פלנק"ש: **והסיר ר"ש.** דהוי מוס דאיעבל (כב) [כו]. ור' ישמעאל אסיקא הוא דפליג דקאמר ת"ק אין לו אלא כיסה אחת (כג) בשני כיסין הוי מוס ואמי רבי ישמעאל למימר בידוע שים לו שתי כיסים אבל אריש מודינא לך דכי אין לו אלא כים אחת כמי שאין לו אלא כיסה אחת וכמעון דמי: **כפירן.** שם הכפר: **קדשים בחון.** שאין בו מוס ונקדושתו הוא: **מתני' שנשמטה יריכו.** כגון דלא מיעבל ניהי דאי מיעבל ניהי טריפה נמי הוי כדאמרי' באלו טריפות (חולין דף נד:) האי בוקע דאטמא דשם מדוכתיה טריפה וה"מ דאיעבול ניהי: **נגוע מחכירפה.** מקום בוקע דאטמא של ירך זו עלה למעלה על הגב יותר מחכירתה: **גמ' לא שנו.** דבעל ה' רגלים אי שלשה דהוי מוס ולא טריפה: **אלא.** שהחיסור או הייתור הוו בידו שים לו לבעל ה' רגלים ג' ידים וב' רגלים ולבעל ג' [כג] ב' רגלים ויד אחת בידיו לא שייך טריפות: **בעטו דמי.** ובהמה שיעבל ירך ואחל שלה [כד] נבילה וקי"ל (כה) בהמה שנחתכו רגליה מן הארכובה ולמעלה טריפה ועוד בוקע דאטמא דשם מדוכתיה טריפה: **לא פיגמ.** דמכל וכל דומות לחמור דעגילין ולא סדיקין: **אלא כיון דעגילין.** כשל חמור הוי מוס דפרסות בהמה טהורה אינן עגולות: **כסלי.** פלנ"ק: **כפוך הכסל.** כך דרך [כו] בהמה שהיכך מחוברת באליה סמוך לכסלים ולא מעבלה מן הכסלים (מ) דהייט על גב האליה: **שנשתרבבה יריכו.** שאחת מיריכותיו גדולה מחבירתה: **מתני' אע"פ שאינו ניכר.** בגמרא מפרש: **לא שמענו אלא אלו.** שהוזכרו למעלה. ואלו הן הג' שהוסיף את שגלגל עינו כו': **לשל חזיר.** מפרש בגמ': **רוב המדבר.** היינו (כז) קלת הלשון שאינו דבוק במלקומיו [כח]: **גמ' מחמת עצמו.** שאין הבשר נראה אבל ניכר הוא מחמת [כט] שמולע והילוך הרגל זו היא מלאכתו (ל): **דלמא הייגו אורחיה.** שיהא גלגל [לא] של בהמה עגול: **אשה לזכר.** ימי טומאה שבעה וג"נ ימי טוהר: **אשה לנקבה.** י"ד טומאה וס"ו טהורין: **לזכר ולנקבה.** לאומרא ימי טומאה דנקיבה שבועיים וימי טוהר לזכר דלא יהא לה אלא ג"נ ימי טוהר: **אשה לנקבה.** לאמרא ימי בהמה טמאה [לב] לידה כולד מעליה: **הואיל.** ודומה לאדם בגלגל העין: [לג] **כאוכמא.** שמור של עין הבהמה [לד](אינו) עגול כשל אדם: **הא בגירא.** כל בית מושב [לה] הלובן והסירא קרי גיריא והוא ולאי [אינו] עגול כשל אדם: **לא פיגמ.** דבעי דומה לחזיר מכל וכל דשפיר ופרים. שפיר פיו עגול פרים שספה עליונה ולחיים העליונות עודפות על התחתונות. ומפי המורה איתמר לן איפכא דשפיר שלחייו העליונות הלכות ומתמדדות כספוד: **גמ' מאי מנא.** דדמי לאלי [לו] מעשה דקתני ומעשה

[מא] **בפירן** של בית מנחם. פירש בקונטרס שם הכפר ובתוספתא (פ"ד) כתוב בפרה של בית מנחם כמו בהמה ומעשה בפרה של בית מנחם) שיטלה האם שלה (סנהדרין דף לג.): **שנשמטה** יריכו. פי' בקונטרס אשלייש"ר בלע"ז וכגון דלא מיעבל ניהי דאי מיעבל ניהי טריפה נמי הוי כדאמר באלו טריפות (חולין דף נד:) האי בוקע דאטמא דשם מדוכתיה טריפה והני מילי דאיעבל ניהי וקשיל לפירושו דאיכא מאן דטריף התם אפילו לא מיעבל ולא איפסוק אלא יש לפרש דנשמטה כן מתחלת בריאתה וכן נשתרבבה בסמוך:

[מ] **שיהו אומנין נוטלין בקטנה.** כשהיו מתמנין עם האומנין לעשות כך וכך אמות מלאכה לבדק הבית היו מתמנין בכל משה והן עושין [יט] למדה הגדולה למדת אחת שעושין בשושן הבירה: **אלא יבואו לידי מעילה.** אלא יהנו מן ההקדש דאם היו עושין באותה מדה שמתמנין שמא יפחתו דא"א לעמלם הילכך מחזירין גבדולה: **ורבי שמעון.** כתב קני [כ](מ"ה) (באותה) [לבד מאותה] של משה שהיא ו' טפחים: **חדא לדיבא וכספא.** שמלאכת טורא היא מתנין בכל משה ומחזירין לאותה [כא] שגדולה הימנה מני אגבע: **לבנינא.** דאומה טוטלין בכל משה ומחזירין באותה שיתירה עליה אגבע: **מתני' אין לו כיסים או אין לו אלא כיסה אחת.** הוי מוס: **שני כיסין.** לכל בהמה יש לה לכל כיסה כים אחת לפי שהכים חלוק באמצעיתו ומכאון ניכר שהרי באמצע הוא משוקע וגלאים בו שורה העמוקה: **ומושיבין אותו על עכוזו** גרסינן. והכי אמרינן בעירובין כפ' כיצד מעברין (דף נג:) אלמוז תנן לו עכוזו תנן. על עכוזו אל (כ) שנגמוטיו אחת מושיבין את הבכור שאין לו אלא כיסה אחת: **וממעך.** וממשמש בכים ובכסלים ואם יש (יא) [לא] קופה לגאת ואם אינה יוצאת הוי מוס: **כסלים.** פלנק"ש: **והסיר ר"ש.** דהוי מוס דאיעבל (כב) [כו]. ור' ישמעאל אסיקא הוא דפליג דקאמר ת"ק אין לו אלא כיסה אחת (כג) בשני כיסין הוי מוס ואמי רבי ישמעאל למימר בידוע שים לו שתי כיסים אבל אריש מודינא לך דכי אין לו אלא כים אחת כמי שאין לו אלא כיסה אחת וכמעון דמי: **כפירן.** שם הכפר: **קדשים בחון.** שאין בו מוס ונקדושתו הוא: **מתני' שנשמטה יריכו.** כגון דלא מיעבל ניהי דאי מיעבל ניהי טריפה נמי הוי כדאמרי' באלו טריפות (חולין דף נד:) האי בוקע דאטמא דשם מדוכתיה טריפה וה"מ דאיעבול ניהי: **נגוע מחכירפה.** מקום בוקע דאטמא של ירך זו עלה למעלה על הגב יותר מחכירתה: **גמ' לא שנו.** דבעל ה' רגלים אי שלשה דהוי מוס ולא טריפה: **אלא.** שהחיסור או הייתור הוו בידו שים לו לבעל ה' רגלים ג' ידים וב' רגלים ולבעל ג' [כג] ב' רגלים ויד אחת בידיו לא שייך טריפות: **בעטו דמי.** ובהמה שיעבל ירך ואחל שלה [כד] נבילה וקי"ל (כה) בהמה שנחתכו רגליה מן הארכובה ולמעלה טריפה ועוד בוקע דאטמא דשם מדוכתיה טריפה: **לא פיגמ.** דמכל וכל דומות לחמור דעגילין ולא סדיקין: **אלא כיון דעגילין.** כשל חמור הוי מוס דפרסות בהמה טהורה אינן עגולות: **כסלי.** פלנ"ק: **כפוך הכסל.** כך דרך [כו] בהמה שהיכך מחוברת באליה סמוך לכסלים ולא מעבלה מן הכסלים (מ) דהייט על גב האליה: **שנשתרבבה יריכו.** שאחת מיריכותיו גדולה מחבירתה: **מתני' אע"פ שאינו ניכר.** בגמרא מפרש: **לא שמענו אלא אלו.** שהוזכרו למעלה. ואלו הן הג' שהוסיף את שגלגל עינו כו': **לשל חזיר.** מפרש בגמ': **רוב המדבר.** היינו (כז) קלת הלשון שאינו דבוק במלקומיו [כח]: **גמ' מחמת עצמו.** שאין הבשר נראה אבל ניכר הוא מחמת [כט] שמולע והילוך הרגל זו היא מלאכתו (ל): **דלמא הייגו אורחיה.** שיהא גלגל [לא] של בהמה עגול: **אשה לזכר.** ימי טומאה שבעה וג"נ ימי טוהר: **אשה לנקבה.** י"ד טומאה וס"ו טהורין: **לזכר ולנקבה.** לאומרא ימי טומאה דנקיבה שבועיים וימי טוהר לזכר דלא יהא לה אלא ג"נ ימי טוהר: **אשה לנקבה.** לאמרא ימי בהמה טמאה [לב] לידה כולד מעליה: **הואיל.** ודומה לאדם בגלגל העין: [לג] **כאוכמא.** שמור של עין הבהמה [לד](אינו) עגול כשל אדם: **הא בגירא.** כל בית מושב [לה] הלובן והסירא קרי גיריא והוא ולאי [אינו] עגול כשל אדם: **לא פיגמ.** דבעי דומה לחזיר מכל וכל דשפיר ופרים. שפיר פיו עגול פרים שספה עליונה ולחיים העליונות עודפות על התחתונות. ומפי המורה איתמר לן איפכא דשפיר שלחייו העליונות הלכות ומתמדדות כספוד: **גמ' מאי מנא.** דדמי לאלי [לו] מעשה דקתני ומעשה

[לא] אינו ניכר לחרץ מי הוי מומא מומין שבגלוי בעינן: אבל ניכר מחמת מלאכה. שבשהולך נראה והליכה קרי מלאכה: למימרא דלא היינו אורחיה. למיהוי עינו עגול כשל אדם: תשב לזכר ולנקבה. דמ' זכר ומינוייהו נטרה י"ד ימי טומאה לנקבה: הא כאוכמא והא בגיריא. כלומר אוכמא דעגינה אורחיה למיהוי עגול כשל אדם: ציריא. כלומר כוליה חריץ של עין לאו אורחיה: דשמיר. חד כשל חזיר: ופרים. שישתחו עקומה למעלה כחזיר: ופליגי דבנן עליה. דאמרי לא שמענו אלא אלו: והתנן בפירקין דלקמן. שפחו העליונה עודפת כו':

[לב] כת בת עבר כלומר כל משה אשה עושין לאחר שלמדה האמה היתירה עליה אלא אגבע ולא כאמה היתירה עליה אלא אגבע. לפי שאומנות יקרה היא ואין טוב לבטלן כל כך (מחות צא.). **חדא דבנינא.** כמו שיתירה עליהן אלא אגבע הוי מחזירין מכן אמנים ומתעסקין על מנתן אלא אגבע לכל אמה (פסחים ט). כלומר אוכמא דעגינה אורחיה לפיהוי עגול כשל אדם: תשב לזכר ולנקבה. דמ' זכר ומינוייהו נטרה י"ד ימי טומאה לנקבה: הא כאוכמא והא בגיריא. כלומר אוכמא דעגינה אורחיה לפיהוי עגול כשל אדם: ציריא. כלומר כוליה חריץ של עין לאו אורחיה: דשמיר. חד כשל חזיר: ופרים. שישתחו עקומה למעלה כחזיר: ופליגי דבנן עליה. דאמרי לא שמענו אלא אלו: והתנן בפירקין דלקמן. שפחו העליונה עודפת כו': **שאחת מיריכותיו גבוהה.** מקום מכוכה בכסלים והוא נוקע דאטמא, נטוה בהמה דמעבלה מן הכסלים יותר מכל הבהמה (שם). **לא שנו.** דקתני הרי זה מוס לגבוה לא לבהיות מרי, אלא שחסר ויתר ביד. אחסור זה דבעלה אלא לא יתור אם דבעלה אלא לא יתור אם דבעלה אלא לא שים לה ג' ידים (חולין נח:). כבשבוד דמי. יתר אחמל המסר אחד וחרוש דבעלה רגל אחת ובערפה. כמו שאין יתרה בהמה ודחיה דעוף. מפרש עעמא דמתמת נדה פרק המפלת (כב:) דחולין ואמרה כו' ליהיה כאדם (בריתות ד:). **תשב לזכר.** שבעת ימי טומאה וג"נ ימי טוהר. שכל דמים שהיא רואה נהן טוהרין (חולין שא ונדה כא.). **תשב לנקבה.** שבעים ומאתים וי"ו עוהר (חולין שם). **אינו ידוע.** אם זכר אם נקבה הגל עליהם אומר שבעים ומאתים לידת נקבה ואפילו אינה רואה נהן, שמא נקבה ולדה ונלא הלייה נהן, שמא נקבה ולדה ונלא הלייה שבעים ושמונה לידה, ימי עוהר לדה לא אלא עד אחרונים יום מהמלה לידתן כדין זכר, שמא אחר כדין הוא. **הא באוכמא.** שאור שבעין הוי עגול בבהמה כאדם, והא דאמרי אם הוא עגול בבהמה כאדם, מקום מוכה כל הענין לא הוי עגול בבהמה כאדם ולא הוי אלא הוי עגול כל מוכה הענין קרוי נגלגל, כדאמרינן (שם כד:) ועמדתי בגלגל עיני של מת עד שמומין, ומפני שהוא עגול בגלגל (שם כב.). **רוב המדבר** של לשונו. ממקום פרסת דיבוקו ולמעלה קרי מדבר, ג"ב דדיבור בבהמה לא שייכת קרי ליה מדבר, הואיל והוא המדבר בלשון **לו:** לשון מפייש לחלוקין קול (חולין נח:).

מסורת הש"ס

(א) [עירובין נג.], כ) [תוספתא פ"ד ה"ב ופ"ש], ג) [חולין ט.], ד) חולין נח., ה) ביצה לה.; ו) [מרכותין], ז) [חולין שם.], ח) כ"ל בגמול דמי הא"ר ביסקא ורבנ"ו שכן קלוטות כבל המור אמר רב פפא מי ל"ק, ט) תנא"ל נ"ל, י) נדה כה.), כ) [נעיל ג.], ל) נדה כח. חולין פח. כריתות ז., מ) [נ"ל בגירא] וגירסת ר"ח בגיהות פי' לחדוש הענינא דאי הסחור. מ' ערוך ערך גר ר"ן, נ) קדושין כה. וש"ב, ס) כלן שיך ד"ה של מסר שהוא ר' עמיס הס"ד ואמ"ר ואמ"ר מהיר כבאיו לומרון כי לגדל אמה הגדולה שיתירה עליה אלגא הס"ד ואמ"ר מהיר מהיר"ד מהיר"ד אלגא יהיה כי גבולה הס"ד ומה"ד ואמרתי לפ"ל בחד סבי הס"ד ואמ"ר מהיר"ד מה"ד הוא לחכמה כי אמלאכה יקרה היא מתנין וכו' ל"ק, ע) כפ"ש: בלתה. פ) [חולין עו.], צ) [מלאכה ל"ק, ק) יעי' כרש"י בגמרא דף כב. פי' כך בלומאמ שאיר של בין כי מגעל בכל אדם בגירא כל בית מושב הלובן ליט מגעל בכל אדם יע"ש, ר) [ב"ל אדם בגירא], ש) [חולין נח.], ת) [מלאכה ל"ק, ת) [מלאכה ל"ק, א) [חולין נח.], ב) [חולין נח.], ג) [חולין נח.], ד) [חולין נח.], ה) [חולין נח.], ו) [חולין נח.], ז) [חולין נח.], ח) [חולין נח.], ט) [חולין נח.], י) [חולין נח.], כ) [חולין נח.], ל) [חולין נח.], מ) [חולין נח.], נ) [חולין נח.], ס) [חולין נח.], ע) [חולין נח.], פ) [חולין נח.], צ) [חולין נח.], ק) [חולין נח.], ר) [חולין נח.], ש) [חולין נח.], ת) [חולין נח.],